

פרוטוקול מס' 343
מישיבת ועדת העבודה
מיום ה' ג' תמוז תשל"ו 1.7.76 שעה 8.30

נכחו:

חברי הועדה: ש. ארבלי-אלמוזלינו - יו"ר
מ. גז
מ. ורטמן

מוזמנים:
ר. רוטר - המוסד לביטוח לאומי
נ. שמאי - המוסד לביטוח לאומי
מ. ביטון - המוסד לביטוח לאומי
ר. ברקאי - המוסד לביטוח לאומי
א. לאור - משרד האוצר

ר ש מ ה: א. גוטמן

סדר היום: פיצוי מעוטי יכולת בגין הפעלת מס ערך מוסף ב-1.7.76

- 2000 -

(מקל 7.7.76)

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותחת את הישיבה.

1. פיצוי מעוטי יכולת בגין הפעלת מס ערך מוסף ב-1.7.76

ר. רוטר:

ההצעה המובאת בפני הוועדה היא, להנהיג פיצוי על מס ערך מוסף בדרך של הקדמה של תוספת היוקר הצפויה מאותו מס לחדש יולי-אוגוסט-ספטמבר. השיטה והתכן של הפיצוי המוצע כאן, עובדו במסגרת ועדה בין-משרדית, הכוללת את נציגי ההסתדרות, שהיו שותפים לחשיבה ולמעשה.

החומר שהוכן ושימש כבסיס להצעה, הוא קדם כל אומדן של ההתיקרות הצפויה לחול החל מהבקר. שלא כבפעמים קודמות, הפעם לפנינו מעשה שקצת קשה להעריך את ההתיקרות הצפויה, בגלל המורכבות של מס ערך מוסף עם בסיס רחב על רוב מצרכי הצריכה, ומצד שני הפחתה של מסים ואי-החלת המס על ירקות ופירות, ושמירת מחירים של מצרכי יסוד. כך, שעצם עשית האומדן היתה קצת מורכבת, ואולי לפני שניכנס לזה, אבקש את גב' נ. שמאי להסביר כי צד ההתיקרות הצפויה הוא 5% ואילו ההתיקרות הצפויה לשכבות בעשירונים הנמוכים היא כ-4,5%.

נ. שמאי:

החישוב הוא במונחים גלובליים ונקודת-המוצא היתה משותפת לכמה אנשי מקצוע בוועדה המשותפת, על בסיס של חישוב מה שך הכל המליונים שעליהם אומדים שהמס יחול. הבסיס הפוטנציאלי הוא 70 מליארד ל"י לשנה. 8% מזה הם 5,6 מליארד ל"י. זה לפני שאנו מביאים בחשבון את כל ההפחתות, שיבואו וכלולים במתכונת המס שהחלט עליו. יש הפחתה במס קניה בסך 900 מליון ל"י. יש הפחתה במסי בולים וכול בסחון בסך 250 מליון, ז"א סך הכל ההפחתות מהבסיס הפוטנציאלי זה בערך מליארד ו-150 מליון ל"י. נוסף לכך, יש הפחתות פטור עבור ירקות ופירות. ז"א, צריך להפחית מפוטנציאל המס את המס שניתן היה להפחית בגלל ירקות ופירות, וזה 300 מליון ל"י. יש 350 מליון ל"י למצרכים בסיסיים ותחבורה ציבורית, שדינם כדין ירקות ופירות.

כלומר, מתוך 5,6 מליארד, שזה היה הפוטנציאל על הבסיס כלו, יש רק 3,7 מליארד, וזה הכל במונחים של שנה מלאה. לכן, צריך להכפיל 8% ביחס הזה של 3,7 ל-5,6 ואז מקבלים את סדר-גודל ההתיקרות הנובעת מהפעלת המס, וזה בסביבת 4,5%.

הסכומים האלה לא יתממשו בשנה הקרובה, כי מפעילים את המס מיולי, ואז יש הפרש של כמה חדשים. כשהחישוב שעשינו הוא במונחים של שנה מלאה, ונש פיגור עד שהמס יגיע לקופת המדינה.

במתכונת הזאת של הפעלת מס ערך מוסף, משום שהוא לא חל על ירקות ופירות, תחבורה ציבורית ומצרכים בסיסיים, ומשקלם הרבה יותר גדול בסל הצריכה של העשירונים התחתונים, יוצא שההתיקרות הצפויה בשני העשירונים האחרונים היא רק 4,5%.

ר. רוטר:

לולא היינו באים לוועדת העבודה ומציעים לפי סעיף 200 לחוק לשלם על חשבון האוצר פיצוי התיקרות מיוחד, הרי הפיצוי היה בא בדרך המקובלת בחוק, והיא הצמדת הגמלאות לשכר הממוצע, וכאשר משולמת תוספת-היוקר, ואז במקביל לתופעות אלה בשכר עבודה של השכירים במסק זה היה מתבטא גם במערכת הגמלאות של המוסד.

אבל, היות ומדובר בקבוצות החלשות, ובהתיקרות שהיא במדה מסוימת גדולה מההתיקרות השוטפת, התקבלה החלטה לבחור את הקבוצות החלשות ביותר ולהקדים לתת להן את הפיצוי, ולא לתת להן להמתין עד ראשון לאוגוסט השנה.

היות וכך, באו הצדדים גם להבנה, שבאותה דרך שהחשבון הרגיל באוקטובר ובאפריל נעשים, יש מקום גם לחשב את ההקדמה של הפיצוי.

היות ומנגנון הפיצוי לבוסס על תוספת-יוקר, וזה 70% מההתיקרות, הרי ממילא בראשון לאוקטובר היו ניתנים 70% מההתיקרות. באה הממשלה ואומרת: נקדים וניתן את הפיצוי מראשון ליולי.

החשבון נעשה כאן על בסיס של 5% ו-3,5% הם תוצאה של 70% מ-5%. כפי שראינו, ה-3,5% אם מחשבים אותם על ההתיקרות של התצרוכת של השכבות החלשות שזה 4,5% הרי למעשה זה לא 70% אלא 80% בקרוב. כך, שבהשוואה למוצע אנחנו נותנים 70% אבל בהשוואה לקבוצות החלשות זה יוצא הפעם 80%.

הקבוצות שרוצים לפצות אותן, הן לפי אותו דגם של קבוצות שגם בסיבובים קודמים פיצו אותן במקרים חריגים, וגם העשירונים הנמוכים: 1. מקבלי קצבאות זקנה ושאיירים עם הטבה סוציאלית 2. מקבלי קצבת נכות כללית; 3. מקבלי קיצבות נכות ותלויים מעבודה הזכאים להטבה סוציאלית; 4. זכאים לתשלום לפי חוק המזונות; 5. ילד רביעי ואילך במסגרת קצבאות הילדים. בקבוצה של מקבלי קצבת נכות כללית, המבחן הוא כושר השתכרות. מקבלי קיצבות נכות ותלויים מעבודה, זאת קבוצה קטנה. נכים מעבודה שהם מעל גיל 65 או אלמנות שהכנסתן נמוכה, זאת קבוצה לא גדולה. לאלה, מצטרפת קבוצה של כ-3,000, זה בדרך כלל נשים עם ילדים הזכאים לפי חוק המזונות. את שיטת התשלום לזכאים אנו מבצעים לפי מבחן הכנסה, אחרונים, אלה המשפחות ברוכות הילדים - ארבעה ילדים ומעלה - וכאן אנו נותנים את הפיצוי לכל הקבוצה כלה, ללא מבחן הכנסה. אמנם, אנו יודעים שחלק גדול מהן מתרכז בעשירונים הנמוכים, אבל יש גם הנמצאים בעשירון הרביעי והחמישי. כמובן, גם נתמכי סעד אשר ההסדר אתם הוא אדמיניסטרטיבי, אבל החלטת הממשלה כוללת גם אותם.

מהילד הרביעי ומעלה, הקף מקבלי קצבאות הוא 282,000 ילדים במשפחות עם ארבעה ילדים ויותר, שאינם זכאים לקצבת יוצאי צבא. אלה שזכאים לקצבת יוצאי צבא הם 440,000. 72,000 משפחות זכאיות ל-קי"צ. עיגלנו את קצבת הילדים וגם קצבת יוצאי-צבא, ומתקבלת תוספת של 5 ל"י החל מהילד הרביעי בקיבוצה הכללית ועוד 5 ל"י מהילד הרביעי ומעלה במסגרת קצבת יוצאי-צבא. ז"א, אלה שיש להם קצבת יוצאי-צבא מקבליים 10 ל"י. זה יוצא אחרי עיגול של תוספת 3,5% על המבנה הקיים שלהם.

בלוח המצורף, אפשר לראות את התוספות במונחים של ל"י. אדם בודד, שעד כה קיבל הכנסה מובטחת של 703 ל"י, יקבל תוספת של 25 ל"י ויגיע ל-728 ל"י. זקן ונכה בתוספת בן/בת זוג אשר קיבל עד כה 1,054 ל"י יקבל 1,091 ל"י. זוג מבוגרים, עם שני ילדים, אשר קיבל 1,316 ל"י יקבל 1,363 ל"י.

כל המספרים האלה הם תוצאה של 3,5% תוספת לקצבות שישולמו ביולי על כל מרכיביהם. אפילו על תוספת ההתיקרות המיוחדת שהיתה מקובלת כתוצאה מהפיחותים הקודמים. אנחנו כאן לא דיקדקנו בציציות ולא חישבנו את ה-3,5% על קיבוצה ערומה בלי התוספות אלא גם על התוספות.

ילד אחד בלבד, זה ילד יתום משני הורים, והוא יקבל פיצוי של 25 ל"י. שני ילדים בלבד, זה שני ילדים יתומים מהורים והם מקבליים פיצוי של 37 ל"י. לילד אחד בלבד, המקבל קצבת ילדים ועוד התוספת של 25 ל"י, זה מעמיד אותו כמו מבוגר בודד.

זה המינימום המובטח במערכת.

היו"ר ש. ארבל-אלמול ינו: יש לי הערה לגבי נושא שלא ארפה ממנו, עד שיסודר. כוונתי לקצת יוצאי צבא לגבי נכים, שלא שרתו בצבא בגלל ליקוי נכות ואינם מקבליים קצבת יוצאי צבא. הפער הזה הולך ומתרחב. הנה, יש תוספת לקצבת יוצאי-צבא, והתוספת הולכת ויוצרת פער יותר גדול מפעם לפעם. אנו מדברים על הנושא הזה, מאז שהיתה קיבוצה.

מצאתם סידור לקבוצות אחרות, ואתם חיבים למצוא גם סידור לקבוצה זאת של נכים. לא יתכן, שנכה אשר איננו יכול לשרת בצבא, בגלל נכותו, תישלל ממנו הקיצבה הזאת. אילו זה היה כאן בוועדת העבודה, החוק לא היה עובר כך. העוול נעשה. נשאלת השאלה אם אי אפשר לעשות, על פי הסכם עם האוצר, כדי לפצות את הקבוצה הזאת? אינני אומרת שנקבע זאת בחוק. אבל, אתם אנשים, שבגלל הנכות שלהם לא יכלו לשרת בצבא, ויש להם פטור - מדוע לא ניתן לעשות הסדר בין האוצר לבין הביטוח הלאומי, שגם הם יפוצו על הענין הזה?

מתקבלים מהם מכתבים רבים, ואין לזה תשובה. הנכים האלה אינם במסגרת שפע - ובמסגרת הסעד מי שמביא פתק, מקבל - אלא הם במסגרת הביטוח הלאומי, והם מקבלים קיצבת נכות מהביטוח הלאומי. הם נכים 100%, וגוזלים מהם קיצבת יוצאי-צבא. איך יתכן? אינני אומרת שיש לתקן את החוק באפן טוטאלי, אבל יש למצוא פתרון. ביחס ל-70% הרי הפיצוי להתיקרות הוא ללא הצמדה של ג'וספת היוקר. בשנה שעברה והשנה נתנו את זה בהתאם להתיקרות שהיתה, ואחר כך עשו התחשבות של ג'וספת יוקר או התיקרות בכללותה. למה אתם חורגים עכשו מהנוהג הזה?

ר. רוטר:
לגבי קיצבת יוצאי צבא, לאנשים הדומים לנתמכי סעד, בגלל ההסדרים הקיימים, הם מקבלים את הבטחת קיומם במסגרת חוק אחר. הועלו הצעות לתיקונים מרחיקי-לכת בחוק עצמו, הצעות שהוצעו ע"י חברי-כנסת, ורצו לקבוע את הנורמות של הקבלה או אי-הקבלה לא ליוצאי צבא אלא להשמיט את זה בדברים אחרים.

יו"ר הוועדה, את פנית אל שר העבודה לפני חדשים, ובמקביל עומדת הצעת חוק של ח"כ ג'. אמיר, וח"כ י. מודעי עומד להגיש הצעת חוק. עכשו אנחנו העלינו את הנושא בפמה וכמה פורומים, וכל עוד עומדות ההצעות האחרות, איננו יכולים לעשות שינויים אחרים.

היתה התיעצות עם משרד העבודה ועם משרד הבטחון אנחנו מחפשים הסדר עם היועץ המשפטי. הדבר נמצא חדשים על שלחן היועץ המשפטי לממשלה. אני מבין, שגם במשרד האוצר מתלבטים בזה. השבוע צריכה להיות ישיבה במשרד שר המשפטים, שזימן אליו את הזוגעים בדבר, כדי לתת את הדעת אם לתקן את החוק או ללכת לאיזה שהם תיקונים קלים, שיתקנו את העוול הזה. מדובר בקבוצה לא גדולה. זה אולי 2,000 איש. מדובר בנכים שהיו קדם במסגרת בתמכי סעד ועכשו עברו לקטגוריה של נכות בגלל חוק ביטוח נכות, ונוצרו בשנה האחרונה עיוותים. אם מדובר על תיקונים קלים - זה בודאי יינתן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אם יבטחנו, שמשחררים אותם מטעמי בריאות לקויה - אז יש כיסוי.

ר. רוטר:
אני מקווה, שהדיונים יגיעו לסיום בימים הקרובים ונראה מה הסידור שימצא.

אשר לשאלה השציה: הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים, עידכנו את שיטת ג'וספת-היוקר בקיץ שעבר, ומאז פעם אחת עוד שילמנו התיקרות בלי לשים לב לזה ששיטת ג'וספת היוקר עמדה על 70%. היינו צריכים פשוט להעתיק את שיטת ג'וספת היוקר כפי שהיא מתבטאת ולהקדים את הפיצוי לקבוצות החלשות.

יש מקרה אחד של יוצא מהכלל, וזה אפריל אחרי שבדקנו את היוצא מן הכלל הזה, הגענו למסקנה, שבתהליך הכלכלי שאנו עוסקים בו, הוא צריך להיות היוצא מן הכלל. מה שאנו עושים כאן, זה הקדמה של מה שיקרה באוקטובר, ואין מקום לפיצוי מיוחד של שלושה חדשים, שבראשון לאוקטובר יבוא משהו וישנה אותו. כל עוד זאת השיטה - כך אנו נוהגים. אם בעוד כמה שנים יהיה שינוי של השיטה - נדון אז. אינני חושב, שצריך לקבוע דוקא כאן מנגנון הצמדה שזנה מזה שעם ישראל חי לפיו.

לכן, מוטב לראות את אפריל כיוצא מן הכלל, ואת שיטת תוספת היוקר ככלל.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אינני שלמה עם זה, אבל לא אעשה מערכה בענין זה. נחכה עד אוקטובר ונראה מה יתרחש, ואם הדברים יעמדו במבחן הזה.

א. לאור: 5% החזויים זה רק כתוצאה ממס ערך מוסף. ההתיקרות בפועל יכולה להיות יותר.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הפעם אני מקבלת את ההצעה, אך לא כל כך מתוך שאני משלימה אתה כפיצוי להתיקרות, כי אנו יודעים שהמציאות תהיה אחרת לגמרי.

הישיבה ננסלה בשעה 9:30